

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ВАГІТНОСТІ У ЖІНОК МОЛОДОГО ВІКУ

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF MOTIVATIONAL FACTORS OF PREGNANCY IN YOUNG WOMEN

Статтю присвячено детальному психологічному аналізу мотиваційних чинників, які впливають на рішення жінок молодого віку стати матерями. Вагітність у молодому віці часто викликає науковий інтерес, оскільки цей період життя супроводжується не лише фізичними, а й значними психологічними змінами. Вагітність у жінок молодого віку являє собою особливий соціально-психологічний феномен, що викликаний комбінацією різноманітних мотиваційних чинників. Це дослідження присвячене психологічному аналізу мотиваційних аспектів, що впливають на рішення молодих жінок щодо вагітності. Основна мета роботи полягає у розкритті внутрішніх і зовнішніх чинників, які формують мотивацію до материнства у молодих жінок.

Психологічний аспект дослідження фокусується на аналізі особистісних переконань, цінностей, страхів та очікувань щодо ролі матері, а також на впливі емоційного тла і рівня стресу. Важливими є також соціальні й культурні чинники, такі як підтримка з боку родини, соціальні норми і стереотипи, які впливають на мотивацію молодих жінок до прийняття рішення про вагітність. Вивчено вплив соціально-економічного статусу, освітнього рівня та культурних традицій на процес мотивації.

Розглянуто мотиваційні бар'єри, які можуть вплинути на адаптацію до материнства, включаючи відсутність соціальної підтримки, економічні труднощі і психологічний тиск. Підкреслено необхідність розроблення програм психологічної підтримки, що враховують ці чинники та забезпечують комплексний підхід до допомоги молодим матерям. Результати дослідження мають практичне значення для психологів, соціальних працівників та медичних фахівців, які займаються питаннями підтримки вагітних жінок і можуть допомогти в розробленні стратегій, спрямованих на підвищення рівня психологічного благополуччя та адаптації молодих матерів.

Ключові слова: вагітність, мотиваційні чинники, молоді жінки, психологічний аналіз, материнство.

The article is dedicated to a detailed psychological analysis of the motivational factors influencing the decision of young women to become mothers. Pregnancy at a young age often triggers scientific interest, as this period of life is accompanied not only by physical but also by significant psychological changes. Pregnancy in young women represents a unique socio-psychological phenomenon driven by a combination of various motivational factors. This research focuses on the psychological analysis of the motivational aspects affecting young women's decisions regarding pregnancy. The primary goal of the work is to uncover the internal and external factors that shape the motivation for motherhood among young women.

The psychological aspect of the study focuses on analyzing personal beliefs, values, fears, and expectations regarding the role of a mother, as well as the impact of emotional background and stress levels. Social and cultural factors are also important, such as family support, social norms, and stereotypes, which influence the motivation of young women in making decisions about pregnancy. The impact of socio-economic status, educational level, and cultural traditions on the motivation process has been examined.

Additionally, the study addresses motivational barriers that may affect adaptation to motherhood, including lack of social support, economic difficulties, and psychological pressure. The necessity of developing psychological support programs that take these factors into account and provide a comprehensive approach to assisting young mothers is emphasized. The research results have practical significance for psychologists, social workers, and medical professionals dealing with support for pregnant women and may aid in developing strategies aimed at improving the psychological well-being and adaptation of young mothers.

Key words: pregnancy, motivational factors, young women, psychological analysis, motherhood.

УДК 159.937:94:246.3:159.91
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.64.17>

Блідар А.А.

здобувачка вищої освіти кафедри психології
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Яблонський А.І.

д.психол.н., професор,
завідувач кафедри психології
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Вагітність у жінок молодого віку є важливою соціальною і психологічною проблемою, яка потребує детального аналізу. Цей період життя характеризується значними змінами, включаючи розвиток особистісної ідентичності, встановлення соціальних зв'язків та формування життєвих планів. Рішення про вагітність у цьому віці може бути зумовлене різними чинниками, серед яких особливе значення мають мотиваційні. Вивчення мотиваційних чинників, які спонукають жінок до вагітності, має велике значення для розуміння їхнього життєвого вибору та розроблення стратегій підтримки, які сприяють усвідомленому підходу до материнства.

Метою цієї статті є аналіз основних мотиваційних чинників, що спонукають жінок молодого віку до рішення про вагітність.

Материнство є однією з провідних соціальних ролей жінки, адекватна реалізація якої, з одного боку, виступає необхідною умовою для повноцінного функціонування і становлення жінки як особистості, а з іншого – для народження та виховання нової особистості. Материнство являє собою досить складний та багатоаспектний феномен, який має власні фізіологічні механізми, еволюційну історію, соціокультурні й індивідуальні особливості та зумовлюється багатьма чинниками [1].

Мотивація вагітності – це сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що спонукають жінку до прийняття рішення про вагітність і народження дитини. Мотивація може бути усвідомленою або підсвідомою і часто формується під впливом особистих, соціальних і культурних обставин.

Визначення мотивації вагітності є складною проблемою, що вивчається з різних наукових позицій та застосовує різноманітні теоретичні підходи. Традиційні підходи до розуміння мотивації вагітності зазвичай базуються на психологічних теоріях, що висвітлюють внутрішні драйвери та мотиваційні механізми особистості. Наприклад, за підходом Абрахама Маслоу мотивація вагітності може бути пов'язана із задоволенням основних потреб людини, таких як потреба в безпеці та потреба в самореалізації. Інші психологічні теорії, такі як теорія Карла Роджерса або теорія розвитку Еріксона, також ураховують важливість психологічного розвитку та самовизначення особистості у формуванні мотивів вагітності [15].

З іншого боку, сучасні підходи до розуміння мотивації вагітності враховують більш широкий спектр чинників, що впливають на прийняття рішення про вагітність. Ці підходи враховують соціокультурні, економічні та екологічні аспекти, які можуть впливати на індивідуальні мотиви особи. Наприклад, теорія екологічних систем Урі Бронфенбренера вказує на важливість урахування взаємодії особистості з різними рівнями свого оточення – від найближчого (сім'я, друзі) до більш широкого (суспільство, культурні норми). Ці соціальні та екологічні впливи можуть значно визначати індивідуальні мотиви та рішення щодо вагітності. Розуміння мотивації вагітності вимагає комплексного підходу, який ураховує як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на рішення особи щодо цього важливого етапу життя [2].

Мотивація вагітності відіграє ключову роль у здоров'ї як матері, так і майбутньої дитини. Позитивна мотивація, зокрема бажання та готовність вагітної стати матір'ю, може сприяти здоровому способу життя, включаючи збалансоване харчування, відмову від шкідливих звичок та регулярну фізичну активність. Ці аспекти позитивно впливають на фізичне та психічне здоров'я матері, зменшуючи ризик виникнення різних ускладнень під час вагітності, таких як передчасні пологи, низька вага новонародженого, та проблеми з вагою [13].

Водночас негативна мотивація може мати серйозні наслідки для здоров'я як матері, так і дитини. Наприклад, стрес або депресія можуть призвести до нездорового способу життя та неправильного харчування, що може призвести до ризику передчасного пологів або низької ваги новонародженого.

Негативні мотиви вагітності часто супроводжуються психологічними проблемами та стресом. Жінка, яка відчуває небажання або непевність стосовно майбутнього материнства, може відчувати емоційний дискомфорт, тривогу та непевненість у власних силах. Це може призвести до розвитку депресії, тривожних розладів та інших психічних проблем, які впливають на загальний психологічний стан жінки та її спроможність ефективно впоратися з викликами вагітності [1].

Таким чином, мотивація вагітності охоплює як позитивні, так і негативні чинники, що впливають на репродуктивне здоров'я жінок.

Досліджуючи проблему ранньої вагітності, науковці відзначили, що поширення даної тенденції в поведінці молодих дівчат залежить від цілої низки чинників [5]. Основним чинником є властиве для молодого віку прагнення до дорослості та самостійності, що може проявлятися у ранньому початку статевого життя. Іноді така поведінка є спробою молодої дівчини позбутися почуття самотності або втілити романтичну мрію про кохання з першого погляду. Водночас емоційні переживання, що виникають у підлітків через перші романтичні стосунки з протилежною статтю, часто заважають усвідомити можливі наслідки їхньої поведінки.

Ще одним чинником, що призводить до небажаного материнства в ранньому віці, є випадкова вагітність, яка стала результатом зґвалтування. Здебільшого про таку вагітність, що виникла внаслідок так званих прихованих зґвалтувань, батьки дізнаються надто пізно, іноді лише після народження дитини, а в окремих випадках вони взагалі про неї не знають. Дослідження показують, що найчастіше жертвами сексуального насильства стають незрілі, інфантильні та інтелектуально нерозвинені дівчата-підлітки, які виховуються в тоталітарних або надмірно опікуючих сім'ях.

Слід зазначити, що вагітність, яка стала наслідком зґвалтування, майже завжди сприймається молодою дівчиною як «удар долі», щось чужорідне і вороже її благополуччю, тому апіорі небажане. Це часто призводить до того, що жінки молодого віку відчувають сильне бажання позбутися майбутньої дитини будь-якими способами, що до її народження. Дослідження показують, що збереження небажаної вагітності часто пояснюється прагненням приховати вагітність або тим, що дівчина не одразу усвідомлює її наявність. Окрім того, рішення зберегти вагітність у жінок раннього репродуктивного віку може бути пов'язане з тиском з боку оточуючих, які наполягають на її збереженні для захисту репродуктивного здоров'я молодої дівчини.

Серед чинників, які відіграють роль у разі виникнення непланованої вагітності в ран-

ньому віці, можна виділити особливості соціальної ситуації та характер взаємин неповнолітньої дівчини з її матір'ю. Відомо, що мати виконує багато важливих ролей у житті своєї дочки: вона є рольовою моделлю поведінки, вихователем, учителем і головним партнером у спілкуванні. Через це часто, коли бракує позитивного та адекватного комунікативного зв'язку між ними, можуть виникати проблеми, що сприяють виникненню небажаної вагітності.

Через відсутність позитивного досвіду взаємодії з матір'ю у дівчат може формуватися викривлене уявлення про материнську поведінку та материнство у цілому. У такому разі рання вагітність може стати способом продемонструвати дорослість і незалежність, а також неусвідомленою спробою ідентифікувати себе одночасно з уявною «ідеальною матір'ю» і з ще ненародженою дитиною. Виникненню небажаної вагітності у підлітків також можуть сприяти низький матеріальний і освітній рівень сім'ї, недостатня увага батьків до статевого виховання, наявність випадків ранньої вагітності серед родичів або друзів, а також асоціальний спосіб життя [3].

Біологічні мотиваційні чинники вагітності часто пов'язані з природним репродуктивним інстинктом жінки. Дослідження свідчать, що гормональні зміни, характерні для періоду фертильності, можуть підсилювати бажання стати матір'ю [4]. Біологічний підхід пояснює вагітність як природний етап у житті жінки, необхідний для продовження роду та забезпечення біологічної стабільності.

Соціокультурні чинники вагітності охоплюють широкий спектр впливів, включаючи культурні норми, соціальні очікування та економічний статус. У багатьох суспільствах материнство розглядається як важливий аспект жіночої ідентичності, що суттєво впливає на життєвий вибір жінок [7]. Традиційні уявлення про роль жінки, очікування родини та суспільства щодо материнства, а також економічні умови можуть сприяти прийняттю рішення про вагітність у молодому віці.

Психологічні чинники відіграють вирішальну роль у формуванні мотивації до вагітності. Для багатьох молодих жінок вагітність стає способом реалізації внутрішніх потреб, таких як прагнення до любові, визнання, стабільності та захисту [11]. Зокрема, дослідження показують, що низька самооцінка, бажання укріпити стосунки з партнером або уникнути самотності можуть бути основними мотиваційними чинниками для рішення про вагітність [6].

Особистісні чинники, такі як рівень зрілості, життєві плани та попередній досвід стосунків, суттєво впливають на рішення про вагітність. Наприклад, молоді жінки, які не мають чітких життєвих цілей або відчують невпевненість у своєму майбутньому, можуть розглядати

вагітність як спосіб надання життю сенсу і стабільності [12]. Важливим аспектом є також досвід стосунків із власною матір'ю, який може впливати на очікування від материнства та рівень готовності до цієї ролі [9].

На нашу думку, засоби масової інформації мають значний вплив на формування уявлень про материнство, особливо серед молодих жінок. Це вплив може бути як позитивним, так і негативним.

Медіа часто представляє материнство як ідеалізоване і романтизоване. Реклами, фільми, серіали та соціальні мережі можуть пропонувати зображення «ідеальної мами», яка без зусиль поєднує кар'єру, домашні обов'язки та виховання дітей. Це створює тиск на жінок, які можуть відчувати себе неадекватними, якщо їхній досвід не відповідає цим стандартам.

Середовища інформації можуть підкріплювати нереалістичні очікування щодо материнства, зокрема через зображення бездоганих вагітностей, легкого та швидкого відновлення після пологів. Це може призвести до почуття неповноцінності та стресу у жінок, які стикаються з реальними труднощами.

Мас-медіа часто відтворює традиційні стереотипи про жіночу роль у родині. Жінки можуть відчувати тиск відповідати цим стереотипам, що обмежує їхні можливості для самовираження та реалізації поза сімейними обов'язками.

З іншого боку, медіа можуть також відігравати позитивну роль, надаючи інформацію та підтримку для матерів. Наприклад, платформи для обміну досвідом, онлайн-ресурси та освітні програми можуть допомогти жінкам краще розуміти й управляти своїм досвідом материнства.

Соціальні мережі стали важливим джерелом інформації і підтримки для багатьох молодих жінок. Вони можуть допомогти створити спільноти підтримки, проте також можуть підкріплювати ідеалізацію і порівняння з іншими, що може бути як позитивним, так і негативним досвідом.

У цілому, медійний простір формує уявлення про материнство через представлення ідеалізованих образів і стереотипів, що може мати значний вплив на сприйняття та реальні переживання молодих жінок.

Аналіз мотиваційних чинників показує, що рішення про вагітність у жінок молодого віку є результатом комплексної взаємодії біологічних, соціокультурних, психологічних та особистісних чинників. Їх розуміння має велике значення для розроблення профілактичних заходів та програм підтримки, які допомагають молодим жінкам усвідомлено підходити до рішення про материнство. Такі програми можуть включати освіту щодо репродуктив-

ного здоров'я, психологічну підтримку, а також інформування про можливості та ризики ранньої вагітності.

Вивчення мотиваційних чинників вагітності у жінок молодого віку дає змогу виявити основні психологічні механізми, які впливають на цей життєвий вибір. Розуміння цих механізмів може допомогти у створенні ефективних стратегій підтримки молодих жінок, спрямованих на підвищення рівня усвідомленості та відповідальності при прийнятті рішення про вагітність. Це, своєю чергою, сприятиме зниженню кількості непланованих вагітностей і покращенню психологічного благополуччя молодих жінок.

На основі інтерпретації теорії психологічного аналізу мотиваційних чинників вагітності у молодих жінок стає зрозумілим, що теоретичне дослідження позитивних і негативних мотивів дає змогу глибше осягнути, які чинники впливають на їхнє рішення стати матерями та як ці мотиви формують їхній досвід під час вагітності.

Отже, розуміння теоретичних аспектів позитивних і негативних мотивів вагітності є вирішальним для розроблення ефективних стратегій підтримки молодих жінок, які стикаються з різними труднощами під час вагітності. Надання належної психологічної, соціальної та медичної допомоги може знизити вплив негативних чинників і посилити дію позитивних мотивів, що, своєю чергою, сприятиме загальному благополуччю вагітних жінок. Для забезпечення якісної підтримки молодих матерів важливо враховувати ці аспекти під час розроблення підходів до управління мотивацією та підтримки у цей критичний період їхнього життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Астахов В.М., Бацилева О.В., Пузь І.В. Психологічний супровід у репродуктивній медицині : монографія. Київ, 2023.

2. Бацилева О.В., Астахов В.М., Пузь І.В. Особливості готовності до батьківства студентської

молоді. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. Вип. 4. Т. 1. С. 101–107. DOI: <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.4-1.19>

3. Бацилева О.В., Астахов В.М., Пузь І.В. Дослідження психологічних аспектів готовності сучасної молоді до шлюбу. *Психологічний журнал*. 2019. № 10. С. 64–83. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.10.5>

4. Гудков А. Біологічні аспекти материнства: аналіз мотиваційних чинників. *Психологія та здоров'я*. 2017. С. 45–52.

5. Гриценко Л.М., Панкова О.В. Соціальна психологія: теорія і практика. Гельветика, 2021.

6. Іванова О. Вплив самооцінки та соціальної підтримки на прийняття рішення про вагітність. *Психологія розвитку*. 2019. С. 81–88.

7. Коренева Ю. Соціокультурні основи жіночої репродуктивної поведінки. *Журнал соціальної психології*. 2018. С. 23–30.

8. Костенко Н. Соціально-психологічні чинники мотивації вагітності у молодих жінок. *Психологічний журнал*. 2020.

9. Сидоренко Н. Материнство і міжособистісні стосунки: вплив дитячого досвіду на материнську поведінку. *Психологічний журнал*. 2018. С. 92–98.

10. Сосницька Н., Ярмоленко І. Медіаобраз материнства у сучасному інформаційному середовищі. *Соціальні науки та гуманітаристика*. 2022.

11. Ткалич М. Психологічні фактори рішення про вагітність у молодих жінок. *Журнал психологічних досліджень*. 2020. С. 58–65.

12. Петрова В. Особистісні чинники у виборі материнства у молодих жінок. *Сучасна психологія*. 2021. С. 37–44.

13. Пузь І.В. Проблема формування психологічної готовності молоді до батьківства. *Актуальні проблеми психологічної теорії та практики* : матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, м. Вінниця, 29 березня 2018 р. : тези доповідей. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2018. С. 170–174.

14. Ainsworth M.D., Bowlby J. An etiological approach to personality development. *Amer. Psychol.* 1991. V. 46. P. 331–341.

15. Aries F. L'enfant et la vie familiale sous l'ancien regime. Paris, 1995. 456 p. 46. Aslin, Richard N. Effects of Experience on Sensory and Perceptual Development: Implications for Infant Cognition. 1985. 183 p.